

สมรรถภาพที่จำเป็นในการนิเทศการศึกษาของหัวหน้าหมวดวิชา
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

นางสาวกรรณิการ์ อุปเงิน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2531

ISBN 974-568-602-6

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

014365

117490809

NECESSARY COMPETENCIES FOR SUPERVISION OF THE DEPARTMENT HEADS
IN THE SECONDARY SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION
OF THE GENERAL EDUCATION DEPARTMENT

Miss Kannikar Oub-ngearn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Education

Department of Educational Administration

Graduate School

Chulalongkorn University

1988

ISBN 974-568-602-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์ สมรรถภาพที่จำเป็นในการนิเทศการศึกษาของหัวหน้าหมวดวิชา
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

โดย นางสาวกรรณิการ์ อูปเงิน

ภาควิชา บริหารการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.สงัด อุทรานันท์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิตศึกษา

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรภักย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สงัด อุทรานันท์)

.....
(อาจารย์ ดร.นิพนธ์ ไททานิช)

กรณีการ อุปเงิน . สมรรถภาพที่จำเป็นในการนิเทศการศึกษาหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา (NECESSARY COMPETENCIES FOR SUPERVISION OF
THE DEPARTMENT HEADS IN THE SECONDARY SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION
OF THE GENERAL EDUCATION DEPARTMENT) อ.ที่ปรึกษา . รศ.ดร.สังัด อุทรานันท์,
232 หน้า.

สมรรถภาพที่ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเห็นว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับหัวหน้าหมวดวิชาผู้ทำหน้าที่
นิเทศการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ประกอบด้วยสมรรถภาพ 3 ด้าน คือ สมรรถภาพ
ด้านความรู้ความเข้าใจ สมรรถภาพด้านเทคนิควิธี และสมรรถภาพด้านคุณลักษณะและเจตคติ

1. สมรรถภาพด้านความรู้ความเข้าใจ ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่ นโยบาย
และวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ความหมายและความสำคัญ การนำหลักสูตรไปใช้
กิจกรรมเสริมหลักสูตร การประเมินผลหลักสูตร หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตร
มัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

ความรู้เกี่ยวกับการสอน ได้แก่ ปรัชญา และหลักการ การนิเทศการศึกษา บุคลากรและบทบาท
หน้าที่ งานและกิจกรรมการนิเทศการศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมการนิเทศการศึกษา การวางแผนการกำหนด
จุดมุ่งหมายและกำหนดทางเลือกในการนิเทศ การจัดทำโครงการนิเทศ การควบคุม การสนับสนุน การประเมิน
โครงการนิเทศ และการนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาการนิเทศการศึกษา

ความรู้เกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้นิเทศ ได้แก่ นวัตกรรมใหม่ ๆ ทางการศึกษา และ
แหล่งวิทยาการหรือแหล่งความรู้ในท้องถิ่น

2. สมรรถภาพด้านเทคนิควิธี ประกอบด้วยความสามารถในการชี้แจงที่ประชุม การระดมความ-
คิดเห็น การประเมินสภาพปัจจุบัน และความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์และจัดอันดับความสำคัญของปัญหา
การกำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศ การระบุและกำหนดทางเลือก การทำแผนงานและโครงการนิเทศ
การประชาสัมพันธ์กับบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ การให้ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับหลักและวิธีการปฏิบัติงานตามขั้นตอน
ใหม่ ๆ การสร้างทักษะและเจตคติที่ดีต่อการนิเทศการศึกษา การใช้เทคนิควิธีที่ถูกต้องเหมาะสมในการนิเทศ
การปฏิบัติตามแผนงาน และโครงการที่กำหนด การตรวจสอบและติดตามผลการปฏิบัติงานของบุคลากร การ-
สร้างแรงจูงใจในการทำงาน การสร้างเสริมกำลังใจและทำนุบำรุงขวัญผู้รับการนิเทศ

3. สมรรถภาพด้านคุณลักษณะและเจตคติ ประกอบด้วยความคิดริเริ่ม เชื่อมั่นในตัวเอง ฉลาด
ทันสมัย ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ มีมนุษยสัมพันธ์ มีความเป็นผู้นำ มานะ อดทน เสียสละ อดกลั้น ใจเย็นหนักแน่น
ละเอียดรอบคอบ มีระเบียบ มีเหตุผล ใจกว้างเป็นประชาธิปไตย มีคุณธรรม ยุติธรรม จริงใจเปิดเผย
รู้จักกาลเทศะ มีบุคลิกลักษณะดี มีสุขภาพดีทั้งกาย มีเจตคติที่ดีต่อการนิเทศการศึกษา และรู้จักฝึกปฏิบัติตน
ให้เป็นผู้นิเทศที่มีคุณภาพ

ภาควิชา บริหารการศึกษา

สาขาวิชา นิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร

ปีการศึกษา 2530

ลายมือชื่อนิติ Titit

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา Titit

KANNIKAR OUB-NGEARN : NECESSARY COMPETENCIES FOR SUPERVISION OF THE DEPARTMENT HEADS IN THE SECONDARY SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF THE GENERAL EDUCATION DEPARTMENT. THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. SA-SA-NGAD UTRANAND, Ed.D. 232 pp.

Findings:

Competencies which were rated by experts at the most necessary level for department heads in order to perform educational supervision in secondary schools under the jurisdiction of General Education Department were competencies related to knowledge and understanding, competencies related to techniques and competencies related to personality and attitudes.

With regards to competencies related to knowledge and understanding, these competencies included knowledge and understanding in curriculum which were policies and objectives of secondary education, curriculum definition, curriculum implementation, extra curriculum, curriculum evaluation, and secondary curriculum B.E. 2521 and B.E. 2524. Knowledge and understanding in teaching which were philosophy and theory of teaching instructional process, teaching techniques, instructional improvement, selecting and organizing instructional activities, techniques and skills in teaching, producing, utilizing and developing instructional aids, measurement and evaluation process and techniques, including construction of tests. Knowledge and understanding in educational supervision which were foundation philosophy and principles, personnel roles and functions, tasks and activities, developing and promoting, planning, objectives setting and alternative selecting, program developing and supporting, program evaluation and application of results. Knowledge and understanding in related areas which were educational innovation and local resources.

With regards to competencies related to techniques these competencies included ability to conduct and hold meetings, brainstorming, problems and needs assessment, analyzing and ranking problems, supervision objectives setting, alternative selecting, developing supervision plans and projects, coordinating, informing principles and performance process, developing skills and attitudes towards educational supervision, performing appropriate techniques, quality controlling, performing according to plan and project required, following personnel performance, and motivating and reinforcing.

With regards to competencies related to personality and attitudes, these competencies included creative thinking, self-confidence, intelligent, up-to date, enthusiastic, good human relation, good leadership, sacrifice, impartiality, good manner, calm, self-discipline, honest, justice, good personality, and good physical and mental including good attitudes toward educational supervision and being a good supervisor.

ภาควิชา บริหารการศึกษา
สาขาวิชา นิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร
ปีการศึกษา 2530

ลายมือชื่อนิติ Kannikar Oub-Ngearn
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา Sa-ngad Utranand

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จรูปร่างได้ด้วยความกรุณาจากคณาจารย์สาขาวิชา
นิเทศการศึกษาและพัฒนาลัทธิศูทร ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย อันประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.สงัด อุทรานันท์ อาจารย์-
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วไลวิทย์ บุญสวัสดิ์ อาจารย์ ดร.นิพนธ์
ไทยพานิช และอาจารย์สวัสดิ์ จงกล ที่ได้กรุณาตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง และให้
ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ทุกท่าน
ที่ได้กรุณาช่วยเหลือให้การตรวจสอบและพิจารณาคัดสิน พร้อมทั้งเพิ่มเติมข้อเสนอแนะจน
ประสบผลสำเร็จด้วยดี และขอขอบพระคุณ ดร.มิตินทร์ สำเภารเงิน ที่ได้กรุณาให้
ความอนุเคราะห์ในด้านการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 2 รอบ เป็นอย่างดี

งานวิจัยครั้งนี้จะไม่สำเร็จลงได้เลย ถ้าผู้วิจัยไม่ได้รับความช่วยเหลือ
และสนับสนุนจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เพชรยอด อาจารย์ยงยุทธ เกษสาคร
อาจารย์สุวรรณา กิตติเนาวรัตน์ และอาจารย์มาลินี บุญยรัตพันธุ์ ทั้งในด้านการ
ความคิด กำลังกาย กำลังใจ และเวลาอันมีค่า เพื่อส่งเสริมให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้
ประสบผลสำเร็จ ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และประทับใจเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณ
เป็นอย่างยิ่ง มา ณ ที่นี้ และจะขอระลึกพระคุณตลอดไป

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และพี่น้องทุกคน ที่ได้เป็นกำลังใจ
อันพิเศษในการวิจัยครั้งนี้ และคอยส่งเสริมสนับสนุนในด้านการศึกษาดูแลมา

กรรณิการ์ อุปเงิน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
รายการตารางประกอบ.....	ค
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย.....	9
คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	9
วิธีดำเนินการวิจัย.....	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาและการนิเทศการศึกษา ภายในโรงเรียน.....	14
ความหมายของการนิเทศการศึกษา.....	14
ความจำเป็นของการนิเทศการศึกษา.....	15
จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา.....	17
หลักการนิเทศการศึกษา.....	19
ประเภทของการนิเทศการศึกษา.....	22
บุคลากรทางการนิเทศการศึกษา.....	22
งานและพันธกิจของการนิเทศการศึกษา.....	25

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

กระบวนการนิเทศการศึกษา.....	27
เทคนิคและกิจกรรมการนิเทศการศึกษา.....	30
การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน.....	40
ความจำเป็นของการจัดการนิเทศการศึกษาภายใน โรงเรียน.....	41
ผู้นิเทศและบทบาทหน้าที่ในการนิเทศการศึกษาภายใน โรงเรียน.....	42
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ คุณสมบัติ และทักษะของผู้นิเทศ ในโรงเรียน.....	44
หลักการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน.....	48
กระบวนการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน.....	51
งานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน.....	56
งานนิเทศการศึกษาของผู้บริหาร.....	58
งานนิเทศการศึกษาของผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ.....	59
งานนิเทศการศึกษาของหัวหน้าหมวดวิชา.....	61
งานนิเทศการศึกษาของครูผู้สอน.....	63
กิจกรรมการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน.....	66
แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถภาพในการนิเทศการศึกษาของหัวหน้า หมวดวิชา.....	68
ความหมายของสมรรถภาพ.....	68
การกำหนดสมรรถภาพ.....	69
ความสำคัญของหัวหน้าหมวดวิชา.....	73

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

คุณสมบัติของหัวหน้าหมวดวิชา.....	75
หน้าที่และบทบาทในการนิเทศการศึกษาของหัวหน้า หมวดวิชา.....	77
แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชาผู้ทำ หน้าที่นิเทศการศึกษา.....	86
สมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชาในฐานะผู้บริหาร.....	86
สมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชาในฐานะผู้นิเทศการศึกษา	89
สมรรถภาพของหัวหน้าหมวดวิชาในฐานะครูผู้สอน.....	94
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	100
งานวิจัยเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาและการนิเทศ การศึกษารายในโรงเรียน.....	100
งานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของหัวหน้าหมวดวิชาในการ นิเทศการศึกษา.....	106
งานวิจัยเกี่ยวกับสมรรถภาพ.....	108
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	118
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	118
กลุ่มผู้ให้ข้อมูล.....	118
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	120
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	121
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	122
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	123

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	124
ตอนที่ 1	ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ.....	125
ตอนที่ 2	รายการสมรรถภาพที่จำเป็นในการนิเทศ การศึกษา ของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา.....	128
ส่วนที่ 1	สมรรถภาพด้านความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ จำเป็นสำหรับปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา.....	128
1.1	ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับสมรรถภาพด้านความรู้ความ เข้าใจที่จำเป็นสำหรับการนิเทศ การศึกษาในเรื่องหลักสูตร.....	129
1.2	ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับสมรรถภาพด้านความรู้ความ เข้าใจที่จำเป็นสำหรับการนิเทศการ- ศึกษาในเรื่องการสอน.....	131
1.3	ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นสำหรับการ นิเทศการศึกษาในเรื่องความรู้เบื้องต้น เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา.....	135
1.4	ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับสมรรถภาพด้านความรู้ความ เข้าใจที่จำเป็นสำหรับการนิเทศการศึกษา ในเรื่องกระบวนการนิเทศการศึกษา.....	137

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่

1.5	ค่าเฉลี่ยความคึกเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับสมรรถภาพด้านความรู้ความ เข้าใจที่จำเป็นสำหรับการนิเทศการศึกษา ในเรื่องความรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้นิเทศ....	141
ส่วนที่ 2	สมรรถภาพด้านเทคนิควิชาชีพในการปฏิบัติงาน นิเทศการศึกษา.....	143
2.1	ค่าเฉลี่ยความคึกเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับสมรรถภาพด้านเทคนิควิชาชีพในการ ปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา.....	143
ส่วนที่ 3	สมรรถภาพด้านคุณลักษณะและเจตคติ.....	147
3.1	ค่าเฉลี่ยความคึกเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับสมรรถภาพด้านคุณลักษณะและ เจตคติ.....	147
ส่วนที่ 4	สรุปค่าเฉลี่ยความคึกเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับสมรรถภาพที่จำเป็นในการนิเทศการ ศึกษา ของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยม ศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา.....	150
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	153
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	153
	วิธีดำเนินการวิจัย.....	153
	สรุปผลการวิจัย.....	154

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
อภิปรายผลการวิจัย.....	162
ข้อเสนอแนะ.....	170
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	171
บรรณานุกรม.....	172
ภาคผนวก.....	183
ประวัติผู้เขียน.....	232

รายการตารางประกอบ

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบตรวจสอบรายการ.....	125
2	ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจที่จำเป็นสำหรับการนิเทศการศึกษาในเรื่องหลักสูตร.....	129
3	ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสมรรถภาพด้านความรู้ความเข้าใจที่จำเป็นสำหรับการนิเทศการศึกษาในเรื่องการสอน.....	131
4	ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นสำหรับการนิเทศการศึกษาในเรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา.....	135
5	ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสมรรถภาพด้านความรู้ความเข้าใจที่จำเป็นสำหรับการนิเทศการศึกษาในเรื่องกระบวนการนิเทศการศึกษา.....	137
6	ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสมรรถภาพด้านความรู้ความเข้าใจที่จำเป็นสำหรับการนิเทศการศึกษาในเรื่องความรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้นิเทศ.....	141
7	ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสมรรถภาพด้านเทคนิควิธีในการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา.....	143
8	ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสมรรถภาพด้านคุณลักษณะและเจตคติ.....	147
9	สรุปค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสมรรถภาพที่จำเป็นในการนิเทศการศึกษาของหัวหน้ามหาวิทยาลัยในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา.....	150